

Ona koju je magla donela

(Excerpt in Serbian)

Translated by: Draga Bojanić Tijardović

Contact of the translator: draganabojanictijardovic@gmail.com

3.

Kad je konačno stigao do proplanka koji se blago uzdizao ka dvorištu usamljenog imanja već se bilo potpuno smračilo. Mogao je da razazna samo tamna pogurena leđa krova od slame uz koji se prislanjala ekonomska zgrada. Ono što je sve vreme svetlelo u daljini bila je upravo unutrašnjost tog dela dvorišta. Naime, u nekakvom otvorenom senarniku ili radionici, ispod plafona je visila petrolejska lampa. Izgledalo je, dakle, da domaćini, uprkos mraku, još nisu prekrstili ruke. Mogao je samo da nagađa da li su se zadržali oko stoke ili su na nogama ostali zbog nečeg drugog. Jer i kad je već ušao u svetlost i nesigurno zastao ispod lampe, niko se nije pojavio. Zato je gledao oko sebe, osluškivao i čekao. Prostorija u kojoj je gorelo svetlo najverovatnije je bila kovačnica. U njenoj dubini je zevalo čađavo ždrelo kamina, dok je na policama pored nakovnja bio razbacan i okačen pocrneli alat. Pomislio je da je možda upravo to kovačka radionica o kojoj su mu pripovedali – i to je sad želeo što pre da sazna. Ali odatle, kao da je mesto ukleto, i dalje niko nije izlazio u dvorište, pa ni iza zidova se ništa nije pomeralo. Pokušao je da otrese blato sa mokrih cipela udarajući nogama o tlo. Nije htelo da se odlepi, pa je krenuo da ih briše o travu. Na kraju je odustao, i tako blatnjav i raspojasan uputio se ispod nadstrešnice prema jedinim vratima. Pokucao je – pa još nekoliko puta jače. Kad se i dalje niko nije javio, nestrpljivo se mašio za kvaku. Vrata behu zaključana.

Zatvorio je oči i spustio se leđima niz zid u sedeći položaj.

Sve ovo je bilo potpuno ludilo, ali zaista! – niti je više želeo niti je mogao sebi da postavlja pitanja.

Na stubu ispod nadstrešnice od slame iznad njega su visile skinute potkovice. Bile su veoma različitih veličina – od veličine muškog dlana pa sve do ogromnih – i neke behu istrošene sve do jezgra. Uz potporanj, odmah tu pored njega, bila je prislonjena drljača. Njeni dugački zubi bili su istrošeni i sjajni kao otrovni šiljci strela. Od ulaza pa sve do kovačnice iznad dvorišta je bila sprovedena žica na kojoj je beživotno visio teški lanac za psa. Na sreću, nigde nije video psa koji se verovatno otkinuo, jer na kraju lanca nije bilo ni kuke ni ovratnika. Da li je to moglo da znači i da je imanje zaista napušteno? Dok je njemu, uprkos tome, bilo suđeno da čeka. Nije smeo ni da pomisli da sad ponovo krene u noć i u nepoznato. A da upadne tek tako, ne znajući na čijem se imanju zapravo zatekao, nije mogao. Pored toga: koliko god da je želeo sklonište i toplinu, toliko ga je plašila ova nema i gluva nutrina. Bio je to opet onaj čudni i do sada nepoznati mu strah koji ga je obuzimao još u ravnici. Strah koji se rađao iz osećaja da ga neko posmatra, naslađuje se njegovom zbunjenošću i odvlači ga sve dalje u skriveno i pogubno. A istovremeno i strah da više neće moći da se odupre, da će ga ova jeza celog obuzeti i sasvim izludeti. Ali tada, naravno – da li bi uopšte još mogao da se vrati do vresišta u kojem je sakrio svoj kofer i da li bi ikada stigao u Mokuš? Upravo je to sada želeo više od svega. Želeo više nego ikada. Jer upravo je u tim trenucima punih zebnje polako shvatao da više ne može sam a pogotovo ne može bez Božije samilosti. Ako pre nekoliko dana nije u potpunosti verovao ocu Jonifaciji da samo Mokuš može da bude njegova pokora, sad je sve više verovao pretpostavci da je Mokuš zaista njegova sudbina. Trebalo je, dakle, izdržati i nastojati. Trebalo je bar pokušati. Zato mu nesumnjivo nije preostalo ništa drugo nego da se ponovo suoči sa svim ovim

odvratnim i stranim. Ali kad je tako, tražeći u tom saznanju novu snagu, opet digao glavu, učini mu se da se tamo u mraku nešto pomerilo...

Da!

Ustao je i napregnuo oči.

Još je bilo tamo. I kretalo se po dvorištu prema njemu.

I javilo se.

Mmmu! oglasilo se.

Nije valjda – procedio je Jon Urski – *krava!?*

I zaista je bila krava. Pored nje, u svetlost koja je iz kovačnice padala na dvorište išao je i mršuljavi pogureni starac. Povodac je omotao oko šake, tako da mu je na dohvat ostao još dobar komad debelog užeta kojim bi povremeno ošinio životinju po vratu. I pored toga je sav bio nekako nakostrešen, kao da su se krava i on maločas tamo negde u mraku pošteno pobili. A životinja je izgledala upravo suprotno, sasvim lenjo i ponizno. Od udarca krava nije ni trznula, kamo li da malo ubrza. Samo bi povremeno okrenula glavu kao da je poslednjim atomima snage drži podignutu. I tada su njene velike oči izgledale još veće. Jon Urski je pomislio da su to najtužnije oči koje je ikada video. Mada tuga nije bila jedini pojam koji bi ih mogao opisati. Činilo mu se jednostavno da će krava svakog časa zaplakati... A starac ju je još nemilosrdnije nekoliko puta udario pesnicom odgurnuvši je ka zidu, i sasvim na kratko vezao za stub ispred kovačnice.

Jon Urski se nakašljao i ispod nadstrešnice krenuo mu u susret.

Starac koji ga je sad sigurno već primetio nije ni okrenuo glavu.

Čudio sam se već što nema nigde nikoga, pokušao je Jon Urski glasom koji se ujedno i izvinjavao da mu objasni nelagodu.

Čovek ga i dalje nije ni pogledao. Protrljao je dlan kojim je do sada zatezao i okretao povodac. Čulo se pucketanje u njegovim zglobovima. *Pokazaću ja tebi!* prosiktao je kravi. *Videćeš ti svoje!* i zamalo je opet udario. Zatim je, vukući noge preko praga kako bi očistio blatnjave donove, ušao u radionicu.

Jon Urski je samo stajao tamo pored zida, ne znajući više šta da radi. Da li se ovaj stranac zaista toliko naslađivao u besu da mu je sve ostalo bilo suvišno? Ili je ipak bio toliko udubljen u te svoje planove da je za sve ostalo zaista bio i gluv i slep? Kako god – šta bi drugo moglo da bude – nego da pokuša da mu se ponovo približi. *Išao sam za svetlom!* rekao je povišenim glasom. *Bio je to jedini znak u čitavom ovom kraju!* Slegao je ramenima otvorivši dlanove. *Inače bih sigurno zalutao.*

Znači krava nije vaša? trgnuo se starac i konačno ga pogledao.

Moja? zaprepastio se Jon Urski zureći u sitne oči neobično sive boje.

Činilo mi se! otrešao je stari. *Kako i ne bi?* Sagnuo se ponovo i krenuo da čeprka po kaminu. Bilo je očigledno da planira da naloži vatru...

Ako ste pomislili da bi životinja mogla da bude moja, razmišljao je Jon Urski. *Znači da nije ni vaša?* dodao je uplašen.

Dajte, dajte! ošinu ga opet stari. *Sve od jutros blejala je ovuda!* Besno je zafrljačio cepanicu. *Gurala se sve tu do ispod prozora, kad je mislila da je ne vidim. A kad sam uzeo bič, bežala je, babuskera! Pa opet nastavila da bleji tamo dole, najavljujući neko zlo! Kako posle svega toga da čoveku odmah ne bude jasno koliko je sati?*

Jon Urski potvrdi ćutke, mada nije razumeo. Starac mu je očigledno pričao o nečemu što se po njegovom mišljenju podrazumevalo. Zato Jon Urski više nije kanio da troši reči. Stari je naslagao one debele cepanice na kamin i zatim ih tesarskim sekirčetom usitnio, sve vreme mumlajući sebi u bradu i povremeno psovkama preteći i kravi. Jon Urski koji je pored njega cupkao poput kučenceta, opet je osećao hladnoću. Čekao je samo još da čovečuljak konačno zapali vatru. Ali zlobnik je krenuo da rasprema i oko nakovnja, ne obraćajući ni najmanju pažnju na njegove cvokotave zube. Izgledalo je i da mu se uopšte više ne žuri onoliko. Svi

njegovi vešti i nesumnjivo uvežbani pokreti polako se pretvaraše u nekakav obredni redosled, kad treba sve do detalja razmisliti i pripremiti. Takva pedantnost je inače svojstvena svim dobrim majstorima, došljak je to itekako znao, ali nikako nije mogao da razabere šta čovečuljak zapravo priprema. Činilo mu se, u stvari, da stari najverovatnije planira da životinju jednostavno zakolje. Nakon dužeg oklevanja to ga je i pitao.

Čovek je po prvi put zaista ispravio svoja pogurena leđa, namignuvši mu pravo u oči. Na njegovom starom ispijenom licu, prošaranom borama i boricama, zarežali su čuđenje i ruganje istovremeno. *Vi ste zaista sisali veslo! iskriviše se njegove inače tanke i drhteće usne. A ja sam čak kontao da ste možda došli da mi pomognete.*

Kad vam kažem da sam samo zalutao, požurio je Jan Urski. Hteo sam da pitam za put a onda me sustigla noć... pokušavao je da se odbrani od ponuđenog mu mrcvarenja. I sad bih najradije krenuo dalje kad biste ikako mogli da mi objasnite kako se odavde stiže u Mokuš!

U Mokuš? načulio je uši stari.

Da, klimnuo je Jan Urski.

Baš u Mokuš? nemalo se – to se baš videlo – začudio stari.

Da, Jan Urski je mogao opet samo da klimne. Ceo dan tražim put za Mokuš.

Sad se starac okrenuo u stranu i dugo ćutao. A zatim se ipak vratio, nasmejavši mu se u lice. *Ako zaista hoćete da odete baš tamo dole, zamahnuo je rukom kroz vazduh. Ako je to zaista tako, reče promenjenim glasom. Onda, dobro, sačekajte ipak da je pošteno potkujem – pokazao je na kravu – a onda, boga mi, što se mene tiče možete i da je uzjašete! Jer će svakako i ona poleteti tamo! Gde bi inače, babuskera, otišla?*

[...]

7.

Paroh Jon Urski zaokružio je kutlačom po dnu – ali velika činija bila je skoro prazna. To ga je trgnulo, pa je istovremeno spustio kašiku i odgurnuo tanjir. Pisar Lanščak ošinuo je pogledom gomilu oglodanih guščijih kostiju i samo se osmehnuo. Onako kako su njih dvojica brbljala tako su i jela. I – činilo se još – nije im bilo dovoljno. Ali na sreću, loše raspoložena domaćinova žena nije nameravala da im išta više donese.

A posle – dakle? Uzdahnuo je paroh.

Posle, da! prenuo se pisar. Posle je najpre stiglo pismo. I u njemu Magdin glas da je trudna.

A-!? podrignuo je Jon Urski.

Da, da! više puta je klimnuo ovaj. Marika Straj je čak tvrdila da je tih pisama bilo mnogo. I da su sva bila – ni malo lepa i baš nimalo ljubazna.

Paroh je ponovo podrignuo i jedva stigao da proguta to što se diglo.

Da li ga je toliko uznemirila čovečuljkova priča ili se prejeo guščije masti? Kako god – osećao je sad to u svom stomaku kao i u grudima i grlu. Došlo mu je da raspори sam sebe. Zato se premeštao češkajući se i gutao na prazno. Ali od toga mu je bivalo samo još gore.

Zar vam nije prijalo? zabrinuo se pisar.

Ne, ne, rekao je. Samo kontam – namrštio se – šta onda: je l' čekala njegovo dete?

Ha! probudio se Lanščak. Rekoh ja vama da nećemo razmeniti mnogo reči! slegnuo je ramenima. Ko bi to zaista znao? Ali – počeo se po ćeli - to uopšte nije ono glavno! Posle određenog vremena Marika Straj je na pragu pronašla smotuljak.

Paroh Jon Urski je ustao i uhvatio se za stomak. Bilo mu je ružno i nepodnošljivo, ali morao je da čuje. *Smotuljak?* zinuo je. *Šta je to - smotuljak?* pitao je, mada je već nekako naslućivao.

Naravno, u njemu je bilo dete! klimnuo je pripovedač.

Paroh se skamenio, toliko mu se srce steglo. Gadjiv osećaj koji se dizao iz njegovog želuca širio se po celom telu i na početku mu uopšte nije dozvoljavao da se pomeri. Kad je shvatio da će zaista povratiti bilo je već kasno. Zgrabio je obema rukama praznu posudu iz koje su ranije jeli i povratio u nju. Zatim mu se opet smučilo i tako nekoliko puta zaredom. Zbog tih nemilosrdnih grčeva suze su mu išle na oči a ostao je i bez vazduha, tako da je okolinu video kao da gleda iz sna. Čovečuljak je skakutao oko njega mlateći rukama, dok je njegova žena stajala na pragu urlajući iz sveg glasa. Njena zgroženost je zvučala kao pijukanje velike, nestvarne i nepoznate ptice. Sva je bila drugačija – raščupana i narogušena kao zloba...

Činilo mi se da vam neće biti dobro, rekao je negde pisar.

Njemu je sada već bilo bolje.

I bilo mu je sasvim svejedno.

Spustio se na primaknutu stolicu i ukrštenim rukama pokrio lice. Pomislio je na hiljadu stvari istovremeno i želeo je da postavi isto toliko pitanja. Ali nekako još nije imao snage da o svemu tome razmisli. Davna priča ga je nesumnjivo potresla. I nije ga se dotakla ništa manje od onoga što se tih dana ispredalo oko njega. Jer – konačno: zar nije i pisar rekao da je tada sve počelo? Ali – šta: sve? Da li je bio greh voleti ili mrzeti? Da li je spas bio u smrti ili u životu? Da li je sudbinu izazivalo Božije ili Vražije? Ili se ispredalo nešto sasvim treće, a i to možda sasvim slučajno?

Da li vi, gospodine Lanščak, verujete u to? pitao je.

U šta? prišao mu je ovaj sasvim blizu.

U sve, paroh nije sklanjao pogled. *Da se zaista desilo – to. Da je zaista postojalo dete. I da ga je ona ucenjivala njime...*

Znate – i ako neću - ! šapnu pisar. Dete je ipak poraslo i tu je i danas. A sad – da li je pokojni paroh Janoš Talaber zaista nameravao da ga udavi? Da li ga je zaista spasilo samo plemenito srce parohijske sluškinje Marike Straj koja ga je uzela sebi? To najverovatnije nikada nećemo saznati. I zato možemo da nastavimo da svako za sebe misli ono što želi.

A -? prošlo mu je kroz glavu. *A Magda?* pokušao je još jednom.

Pa kažem! približi se ovaj još malo. *Ima bezbroj priča – a radi se samo o tome u koju čovek želi da poveruje. Da li da je još živa i da tamo negde iza brda i dalje neutešno plače? Ili da je kao oba njena muškarca odavno već na onome svetu? Ili da tu negde između neba i zemlje i dalje luta istresajući svoj bes na nas?*

Paroh Jon Urski konačno skloni pogled i protrlja oči.

A u koju vi verujete? upita još.

Ja -!? uzdahnu pisar. *Ja, naravno, verujem da je zaista ona. Zašto bih se toliko držao vas i skupljao na gomilu za ovu nesrećnu crkvu?*

Čekajte!? šćepao ga je paroh za hladan dlan. *Kako – ona?*

Ona, procedio je pisar. *Koju je magla donela.*

